

Gemeente Amsterdam
Bureau Onderzoek en Statistiek

Vrijheidsbeleving van Amsterdammers

Deel II: Enquêteresultaten

In opdracht van Bestuursdienst Amsterdam

Projectnummer 13072

drs. Lieselotte Bicknese

drs. Jolijn Broekhuizen

drs. Josca Boers

Bezoekadres: Oudezijds Voorburgwal 300

Telefoon 020 251 0424

Postbus 658, 1000 AR Amsterdam

www.os.amsterdam.nl

l.bicknese@os.amsterdam.nl

Amsterdam, januari 2014

Inhoud

Samenvatting en conclusie	5
Inleiding	9
1 Werkwijze	11
1.1 Onderzoeksvraag en vragenlijst	11
1.2 Onderzoeksmethode en respons	11
1.3 Leeswijzer	12
2 Vrijheid in Amsterdam	13
2.1 Amsterdammers geven eigen vrijheid een 7,8	13
2.2 Vrijheid het laagst in relatie tot overlast en overheidsmaatregelen	14
2.3 Bijna drie van de tien Amsterdammers voelen zich wel eens onvrij	17
2.4 Meerderheid vindt Amsterdam vrijer dan andere steden	18
2.5 Vrijheid stabiel, maar onder druk bij tolerantie en overheidsmaatregelen	19
3 Dimensies van vrijheid	21
3.1 Negen van de tien (zeer) positief over godsdienstvrijheid	21
3.2 Vrijheid van meningsuiting hoog	22
3.3 Een op de drie voelt zich soms tot zeer vaak onveilig in openbare ruimte	22
3.4 Overheid meer gericht op voorkomen overlast dan op vrijheid	24
3.5 Ruim een op de tien vindt dat overlast eigen vrijheid beperkt	27
3.6 Meerderheid vindt Amsterdam (zeer) tolerant	28
3.7 Bijna iedereen kan zichzelf zijn	28

Samenvatting en conclusie

In opdracht van de Bestuursdienst Amsterdam heeft O+S Amsterdammers gevraagd naar hun vrijheidsbeleving in Amsterdam. De vragenlijst is ingevuld door 1.119 leden van het online panel van O+S en 176 jongeren en niet-westerse Amsterdammers hebben meegewerkt aan een straatinterview.

Algemeen gevoel van vrijheid / conclusie

De vrijheid in Amsterdam is groot. Gemiddeld geven bewoners een 7,8 voor het eigen gevoel van vrijheid in Amsterdam en ook groepen die lager oordelen geven hun eigen vrijheid nog steeds ruime voldoendes (zie figuur 1). De vrijheid in de stad scoort het hoogst op de dimensies vrijheid van meningsuiting, jezelf kunnen zijn en godsdienstvrijheid, gevolgd door de veiligheid in de openbare ruimte en tolerantie. De laagste waardering heeft men voor de mate van overheidsmaatregelen in de stad en ervaren overlast. Het oordeel over alle zeven vrijheidsdimensies hangt positief samen met het algemene vrijheidsgevoel. De samenhang is het sterkst met de twee best beoordeelde dimensies, namelijk de vrijheid van meningsuiting en de mate waarin men zichzelf kan zijn. De laagst beoordeelde dimensie, de mate van overlast die men ervaart, hangt minder sterk samen met het algemene vrijheidsgevoel.

Drie van de tien Amsterdammers voelen zich wel eens onvrij in Amsterdam. De meest genoemde redenen daarvoor zijn enge plekken in de openbare ruimte, met name 's avonds, en asociaal en agressief gedrag van andere Amsterdammers. Daarna worden intolerantie ten opzichte van homoseksuelen, overlast door (groepen) jongeren en te veel overheidsregels het vaakst genoemd.

Er zijn een aantal aandachtspunten aan te wijzen:

- De hoogste rapportcijfers voor de eigen vrijheid worden gegeven door Amsterdammers zonder godsdienst en inwoners van de stadsdelen Centrum en Zuid. Drie groepen Amsterdammers die onderling sterke overlap vertonen scoren op vrijwel alle vrijheidsdimensies laag: niet-westerse allochtonen, moslims en laag opgeleiden.
- homoseksuelen geven relatief lage rapportcijfers voor de vrijheidsdimensies tolerantie en jezelf kunnen zijn in Amsterdam.
- Ontevredenheid over de eigen vrijheid lijkt zich te concentreren in Nieuw-West.
- De meerderheid van de Amsterdammers voelt zich in 2013 ongeveer even vrij als vijf jaar geleden. De overige Amsterdammers vinden in het algemeen iets vaker dat de vrijheid in de stad achteruit gaat dan vooruit gaat. Relatief veel Amsterdammers vinden dat de vrijheid in Amsterdam achteruitgaat op de punten tolerantie en overheidsmaatregelen.

Figuur 1. Gemiddelde rapportcijfers voor vrijheid in het algemeen en zeven dimensies van vrijheid, 2013

	vrijheid van meningsuiting	godsdienvrijheid	veiligheid openbare ruimte	tolerantie	jezelf kunnen zijn	overheidsmaatregelen	overlast die u ervaart	vrijheid algemeen
16 - 30 jaar	7,6	7,3	7,3	7,2	7,8	6,8	7,0	7,6
31 - 64 jaar	8,2	8,2	7,4	7,3	8,1	6,9	6,8	8,0
65 +	8,0	8,1	7,4	7,3	8,0	7,1	6,8	7,8
autochtonen	8,1	8,1	7,5	7,4	8,0	7,0	7,0	7,9
westerse allochtonen	8,0	7,9	7,4	7,2	8,1	6,7	6,5	7,9
niet-westerse allochtonen	7,5	7,4	7,1	6,9	7,8	6,6	6,6	7,6
Centrum	8,4	8,4	7,6	7,4	8,1	6,9	6,7	8,2
West	8,0	7,8	7,3	7,3	7,9	7,2	6,9	7,7
Nieuw-West	7,3	7,2	6,9	6,8	7,8	6,6	6,5	7,2
Zuid	8,4	8,1	7,7	7,4	8,2	7,2	6,9	8,1
Oost	8,1	7,9	7,5	7,4	8,0	6,8	7,1	8,0
Noord	8,0	8,2	7,2	7,2	8,0	6,8	6,7	7,9
Zuidoost	7,9	8,1	7,5	7,3	7,9	7,0	6,9	7,9
heteroseksueel	7,9	7,9	7,4	7,3	8,1	6,9	6,9	7,9
homoseksueel	8,2	7,9	7,3	7,0	7,6	6,8	6,7	7,8
christelijk	7,8	8,0	7,1	7,1	7,8	6,9	6,6	7,8
islamitisch	6,9	6,7	6,8	6,7	7,4	6,5	6,7	7,1
geen godsdienst	8,2	8,1	7,6	7,5	8,2	7,0	7,0	8,1
laag opgeleid	7,3	7,6	7,0	6,9	7,4	6,5	6,8	7,3
middelbaar opgeleid	7,7	7,6	7,3	7,2	7,9	6,8	6,7	7,7
hoog opgeleid	8,2	8,2	7,5	7,3	8,1	7,0	6,9	8,0
Amsterdammers totaal	8,0	7,9	7,4	7,2	8,0	6,9	6,8	7,8

Rood: rapportcijfer significant lager dan het gemiddelde rapportcijfer dat Amsterdammers geven

Vrijheid van meningsuiting

De vrijheid van meningsuiting in Amsterdam wordt gemiddeld beoordeeld met het rapportcijfer 8,0 en hoort hiermee bij de twee best beoordeelde vrijheidsdimensies. Een overgrote meerderheid van de Amsterdammers (83%) voelt zich (zeer) vrij om zijn of haar mening te geven in Amsterdam. Groepen die een 7,5 of minder geven zijn niet-westerse Amsterdammers, moslims, laag opgeleiden en inwoners van Nieuw-West.

Godsdienstvrijheid

Amsterdammers geven de godsdienstvrijheid in de stad gemiddeld een 7,9. Dit cijfer is fors lager onder moslims (6,7). Verreweg de meeste Amsterdammers (89%) voelen zich (zeer) vrij om te leven volgens hun eigen godsdienst of levensfilosofie. Ook dit percentage is lager onder moslims (80%).

Veiligheid in de openbare ruimte

De vrijheid in verband met de veiligheid in de openbare ruimte krijgt met een 7,4 een gemiddeld rapportcijfer. Amsterdammers zijn verdeeld over de vraag of de vrijheid op dit punt voor of achteruit gaat: 17% vindt deze beter dan 5 jaar geleden en 22% juist minder.

Ruim tweederde van de Amsterdammers (67%) voelt zich zelden tot nooit onveilig in de openbare ruimte, 27% soms en 6% (heel) vaak. Ruim een op de vijf Amsterdammers (21%) zegt bepaalde buurten in de stad te mijden. Dit percentage ligt hoger onder 31-plussers, vrouwen en christenen.

Tolerantie

De meeste Amsterdammers vinden Amsterdam een (zeer) tolerante stad voor jongeren (84%) en vrouwen (82%). In mindere mate vindt men dit ook voor gelovigen (67%), homoseksuelen (64%) en personen met een andere herkomst (61%). Voor deze laatste drie groepen vindt respectievelijk 8%, 12% en 9% Amsterdam (zeer) intolerant. Deze percentages liggen hoger onder leden van de desbetreffende groepen. Gemiddeld geven Amsterdammers een 7,2 voor vrijheid in Amsterdam door tolerantie. Bijna een derde van de Amsterdammers vindt dat stad de afgelopen vijf jaar minder vrij is geworden op de dimensie tolerantie. Onder hen bevinden zich relatief veel homoseksuelen.

Jezelf kunnen zijn

De vrijheid om jezelf te kunnen zijn in Amsterdam krijgt met een 8,0 een hoog rapportcijfer. Negen van de tien Amsterdammers zeggen zichzelf te kunnen zijn in Amsterdam. Voor een minderheid van 3% is dit niet het geval. Onder hen bevinden zich relatief veel homoseksuelen, laagopgeleiden en gelovigen.

Overheidsmaatregelen

Amsterdammers geven met gemiddeld een 6,9 een relatief laag rapportcijfer voor vrijheid met betrekking tot overheidsmaatregelen. Tweederde van de Amsterdammers zegt zich (zeer) vrij te voelen in Amsterdam als ze kijken naar het beleid en de regels van de gemeente (67%) en het optreden van de Amsterdamse politie (66%). Respectievelijk 8% en 10% voelt zich juist (zeer) onvrij op deze punten. Relatief veel Amsterdammers (27%) vinden dat de vrijheid de laatste 5 jaar minder is geworden als het gaat om overheidsmaatregelen.

Ruim drie van de tien Amsterdammers vinden dat de gemeente een juiste balans aanhoudt tussen vrijheid en het voorkomen van overlast. Meer Amsterdammers vinden dat de gemeente zich (iets) meer richt op het bestrijden van overlast (40%) dan op de vrijheid van het individu (20%).

De aanvaardbaarheidsscore voor vrijheidsbeperkende veiligheidsmaatregelen is met 3,42 in 2013 vergelijkbaar met 2009. Het draagvlak voor beveiliging bij evenementen, alcohol- en blowverboden, samenscholingsverboden en politie-invallen bij horecagelegenheden is iets toegenomen, terwijl men het volgen van personen via chips, telefoon of e-mailverkeer minder acceptabel vindt.

Overlast

Van alle vrijheidsdimensies wordt 'mate van overlast die men ervaart' het laagst gewaardeerd. Amsterdammers geven hiervoor gemiddeld een 6,8. Van de respondenten zegt 6% dat zijn of haar vrijheid (zeer) sterk wordt beperkt door intimidatie en bedreiging en bij 12% geldt dit voor overlast. De vormen van overlast die daarbij het meest worden genoemd zijn jongerenoverlast en geluidsoverlast.

Inleiding

D66 heeft in 2009 een voorstel gedaan aan de gemeenteraad van Amsterdam voor een onderzoek naar de beleving van vrijheid in Amsterdam: 'een toestand waarin je kunt gaan en staan waar je wilt en de mogelijkheid hebt om te kiezen en je eigen leven in te richten.' Dit was aanleiding voor O+S om een vrijheidsindex te ontwikkelen die beschrijft hoe acceptabel Amsterdammers maatregelen en interventies van de overheid vinden die invloed kunnen hebben op de door de burger ervaren vrijheid. Weerstand tegen deze (potentiële) maatregelen, uiteenlopend van beveiligers in het openbaar vervoer tot het aftappen van telefoons, wordt in deze index gezien als een beperking van de ervaren vrijheid van Amsterdammers.

Begin 2012 heeft D66 aangegeven de vrijheid(sbeleving) in Amsterdam in een wat bredere context te willen plaatsen. De regeldruk en gerelateerde vrijheidsbeleving is mogelijk maar een dimensie van het gehele concept van 'vrijheidsbeleving' van Amsterdammers. Dit verzoek was aanleiding voor B&W om O+S te laten onderzoeken wat Amsterdammers en deskundigen onder het begrip vrijheid verstaan. Op basis van de resultaten van dit kwalitatieve onderzoek is vervolgens eind 2013 een enquête uitgevoerd om vast te stellen hoe Amsterdammers de vrijheid in de stad beoordelen. Beide deelonderzoeken worden hieronder kort beschreven.

Deel 1: Kwalitatieve studie naar vrijheidsbeleving

De manier waarop vrijheid beleefd wordt en wat men onder vrijheid verstaat loopt sterk uiteen en is sterk individueel bepaald. Waar de ene Amsterdammer zich bijvoorbeeld vrij voelt doordat er geen oorlog is, vindt een ander dat zijn vrijheid beperkt wordt door geluidsoverlast van de burens. Ook referentiekaders van bewoners kunnen verschillen, zo kan Amsterdam vergeleken worden met Nederland, Nederland met Nederland in eerdere tijden en Nederland met buitenlandse samenlevingen.

O+S heeft op basis van een (korte) verkenning door de literatuur, interviews met vijf inhoudelijke experts en twee groepsgesprekken met Amsterdammers tien inhoudelijke dimensies van vrijheid onderscheiden op drie verschillende elementen. Deze elementen en dimensies worden genoemd in figuur 2 en zijn uitgebreid beschreven in de rapportage *Vrijheidsbeleving van Amsterdammers Deel I* (O+S, november 2012).

Deel 2: Enquête onder Amsterdammers over vrijheidsbeleving

In deel 2 van het onderzoek zijn 1.295 Amsterdammers gevraagd een oordeel te geven over hun vrijheidsbeleving in Amsterdam. In opdracht van de Bestuursdienst directie OOV heeft O+S een vragenlijst opgesteld die op verzoek van B&W onder andere ingaat op zeven van de tien dimensies die in deel 1 van het onderzoek naar voren kwamen, namelijk: vrijheid van meningsuiting, godsdienstvrijheid, veiligheid in de openbare ruimte, tolerantie, jezelf kunnen zijn, overheidsmaatregelen en overlast. De gevolgde werkwijze en de resultaten van de enquête staan beschreven in deze rapportage.

Figuur 2. Samenvatting resultaten deel 1 van het onderzoek: Elementen en inhoudelijke dimensies van vrijheid

elementen	dimensie	omschrijving
basisvrijheid	geen oorlog	geen angst voor geweld of onderdrukking
	democratie	zelf een regering kunnen kiezen en afzetten
vrijheid - overheid	grond- en mensenrechten	vrijheid van meningsuiting *
		godsdienstvrijheid *
	sociale rechten	recht op gezondheidszorg, huisvesting, onderwijs, sociale voorzieningen (gelijke mogelijkheden zelfontplooiing)
	economische vrijheid	vrijheid te werken, produceren, consumeren, investeren wat men wil
	veiligheid in de openbare ruimte *	je onbezorgd kunnen bewegen in de openbare ruimte
	juiste mate maatregelen overheid *	niet teveel beperkt worden in gedrag
vrijheid - burger(s)	vrijheidsbeperking door andere burgers *	andere burgers geen overlast bezorgen, rekening houden met elkaar
	tolerantie *	tolerant zijn, respect voor elkaar en elkaars gedrag
	vrijheid krijgen van andere burgers *	jezelf kunnen zijn

* deze dimensies maken deel uit van deel 2 van het onderzoek: een enquête over vrijheidsbeleving onder Amsterdammers

1 Werkwijze

1.1 Onderzoeksvraag en vragenlijst

De resultaten van het kwalitatieve deel van het onderzoek “Vrijheidsbeleving van Amsterdammers” is september 2013 besproken in de staf van de Burgemeester. Daar is besloten het onderzoek een kwantitatief vervolg te geven. O+S is gevraagd een onderzoek uit te voeren naar zeven dimensies van vrijheid, te weten:

- godsdienstvrijheid
- vrijheid van meningsuiting
- veiligheid in de openbare ruimte
- juiste mate maatregelen overheid
- vrijheidsbeperking door burgers
- tolerantie
- vrijheid krijgen van andere burgers.

O+S heeft een vragenlijst ontwikkeld die naast de bovengenoemde dimensies ook ingaat op de volgende onderwerpen:

- algemeen oordeel over de eigen vrijheid in Amsterdam
- de aanvaardbaarheid van veiligheidsmaatregelen die de vrijheid mogelijk beperken
- de ontwikkeling van vrijheid
- vrijheid in Amsterdam in vergelijking met andere steden in Nederland
- ervaren oorzaken van onvrijheid
- achtergrondkenmerken van de respondent

De conceptvragenlijst is besproken met de vakinhoudelijke experts die ook betrokken waren bij het vooronderzoek. Graag willen wij de volgende personen nogmaals bedanken voor hun bijdrage aan het onderzoek:

- Hans Boutellier (Leerstoel Veiligheid en Burgerschap Vrije Universiteit)
- Joost Janmaat (Amsterdams 4 en 5 mei Comité)
- Martijn van der Steen (Nederlandse School voor Openbaar Bestuur)
- Renske Krimp (Nationaal Comité 4 en 5 mei).

De vragenlijst is opgenomen in de bijlagen.

1.2 Onderzoeksmethode en respons

De vragenlijst is op twee verschillende manieren voorgelegd aan inwoners van Amsterdam. Allereerst is de vragenlijst uitgezet in het online-panel van O+S. Daarnaast hebben straatinterviews plaatsgevonden met Amsterdammers tot 30 jaar en niet-westerse allochtonen, omdat deze twee groepen in het algemeen ondervertegenwoordigd zijn in online panels. De vragenlijst is ingevuld door 1.119 panelleden van O+S en er hebben 176 straatinterviews plaatsgevonden.

Figuur 3. Respons

onderzoeksmethode	aantal benaderde Amsterdammers	respons	aantal deelnemers
online panel	2.076	54%	1.119
straatinterviews	n.b.	n.b.	176
totaal			1.295

Om de resultaten van het onderzoek representatief te laten zijn op de kenmerken herkomst en leeftijd zijn de resultaten gewogen op leeftijd (16-30, 31-44, 45-64, 65+) en etnische hoofdgroepen (autochtoon, westers en niet-westers allochtoon). Dit betekent dat de antwoorden van respondenten uit groepen die ondervertegenwoordigd zijn in het onderzoek zwaarder meetellen bij het bepalen van de gemiddelde resultaten van alle respondenten tezamen. De weegfactoren lopen uiteen van 0,5 voor Amsterdamse autochtonen tussen 40 en 65 jaar tot 3,0 voor niet-westerlingen tussen 31 en 64 jaar.

De bijlagen bevatten meer cijfers over de samenstelling van de respons.

1.3 Leeswijzer

Deze rapportage beschrijft de resultaten van een enquête over verschillende dimensies van vrijheid onder 1.295 inwoners van Amsterdam. In de volgende tabel wordt getoond welke betrouwbaarheidsmarge in acht moeten worden genomen bij diverse aantallen respondenten. De marges gelden voor een normale verdeling en een betrouwbaarheid van 95%. Zo ligt bij 1.000 respondenten van wie 25% ja zegt op een vraag dit percentage in 95% van de gevallen in werkelijkheid tussen 22,3% en 27,7%.

Figuur 4. Betrouwbaarheidsmarges ($\alpha = 0.05$; in percentages)

aantal respondenten	uitkomst enquête			
	5% ja / 95% nee	10% ja / 90% nee	25% ja / 75% nee	50% ja / 50% nee
200	3,0	4,2	6,0	6,9
500	1,9	2,6	3,8	4,4
1.000	1,4	1,9	2,7	3,1

Voor alle dimensies van veiligheid is gekeken of er verschillen zijn tussen groepen Amsterdammers. Daarbij is gelet op de volgende achtergrondkenmerken:

- Geslacht
- Leeftijd
- Herkomst (autochtoon, westers of niet-westers)
- Stadsdeel waar men woont
- Opleidingsniveau
- Godsdienst
- Seksuele geaardheid

Wanneer er relevante verschillen tussen groepen respondenten zijn aangetroffen, staan deze vermeld in de tekst.

2 Vrijheid in Amsterdam

In dit hoofdstuk beoordelen Amsterdammers hun eigen vrijheid in Amsterdam. Vrijheid is echter een breed begrip dat voor iedereen een andere betekenis kan hebben. Om deze reden wordt naast een algemeen oordeel over de eigen vrijheid ook gericht gevraagd naar zeven dimensies van vrijheid, te weten: godsdienstvrijheid, vrijheid van meningsuiting, veiligheid in de openbare ruimte, overheidsmaatregelen, overlast, tolerantie en jezelf kunnen zijn.

2.1 Amsterdammers geven eigen vrijheid een 7,8

Amsterdammers zijn positief over hun eigen vrijheid in Amsterdam en geven deze gemiddeld een 7,8. Het meest gegeven cijfer is een acht (41%) en een minderheid van 6% geeft de eigen vrijheid een onvoldoende.

Er zijn groepen Amsterdammers die een lager rapportcijfer geven dan gemiddeld, maar ook deze groepen geven de eigen vrijheid gemiddeld een ruime voldoende (zie figuur 5). Amsterdammers met een islamitische achtergrond geven gemiddeld het laagste rapportcijfer (7,1). Twee andere groepen die de eigen vrijheid relatief laag beoordelen zijn inwoners van Nieuw-West (7,2) en laag opgeleiden (7,3). Jongeren en niet-westerse Amsterdammers geven ook een lager rapportcijfer dan andere Amsterdammers, maar met gemiddeld een 7,5 of meer vinden deze groepen de eigen vrijheid over het algemeen goed.

Groepen Amsterdammers die relatief vaak een onvoldoende geven voor hun vrijheid zijn: 16 tot 30-jarigen (10%), bewoners uit Nieuw-West (11%) en Amsterdammers met een laag opleidingsniveau (15%).

Figuur 5. Kunt u met een rapportcijfer tussen 1 en 10 aangeven hoe vrij u zich in het algemeen voelt in Amsterdam? En voor zeven specifieke vormen van vrijheid?

	vrijheid van meningsuiting	godsdienstvrijheid	veiligheid openbare ruimte	tolerantie	jezelf kunnen zijn	overheidsmaatregelen	overlast die u ervaart	vrijheid algemeen
man	8,0	8,0	7,4	7,3	7,9	6,8	6,8	7,9
vrouw	7,9	7,8	7,3	7,2	8,1	7,0	6,8	7,9
autochtonen	8,1	8,1	7,5	7,4	8,0	7,0	7,0	7,9
westerse allochtonen	8,0	7,9	7,4	7,2	8,1	6,7	6,5	7,9
niet-westerse allochtonen	7,5	7,4	7,1	6,9	7,8	6,6	6,6	7,6
16 - 30 jaar	7,6	7,3	7,3	7,2	7,8	6,8	7,0	7,6
31 - 64 jaar	8,2	8,2	7,4	7,3	8,1	6,9	6,8	8,0
65 +	8,0	8,1	7,4	7,3	8,0	7,1	6,8	7,8
Centrum	8,4	8,4	7,6	7,4	8,1	6,9	6,7	8,2
West	8,0	7,8	7,3	7,3	7,9	7,2	6,9	7,7
Nieuw-West	7,3	7,2	6,9	6,8	7,8	6,6	6,5	7,2
Zuid	8,4	8,1	7,7	7,4	8,2	7,2	6,9	8,1
Oost	8,1	7,9	7,5	7,4	8,0	6,8	7,1	8,0
Noord	8,0	8,2	7,2	7,2	8,0	6,8	6,7	7,9
Zuidoost	7,9	8,1	7,5	7,3	7,9	7,0	6,9	7,9
heteroseksueel	7,9	7,9	7,4	7,3	8,1	6,9	6,9	7,9
homoseksueel	8,2	7,9	7,3	7,0	7,6	6,8	6,7	7,8
christelijk	7,8	8,0	7,1	7,1	7,8	6,9	6,6	7,8
islamitisch	6,9	6,7	6,8	6,7	7,4	6,5	6,7	7,1
geen godsdienst	8,2	8,1	7,6	7,5	8,2	7,0	7,0	8,1
laag opgeleid	7,3	7,6	7,0	6,9	7,4	6,5	6,8	7,3
middelbaar opgeleid	7,7	7,6	7,3	7,2	7,9	6,8	6,7	7,7
hoog opgeleid	8,2	8,2	7,5	7,3	8,1	7,0	6,9	8,0
Amsterdammers totaal	8,0	7,9	7,4	7,2	8,0	6,9	6,8	7,8

Rood: rapportcijfer significant lager dan het gemiddelde rapportcijfer dat Amsterdammers geven

2.2 Vrijheid het laagst in relatie tot overlast en overheidsmaatregelen

Zeven dimensies van vrijheid

Naast een algemeen rapportcijfer voor hun vrijheid in Amsterdam is de respondenten ook gevraagd rapportcijfers te geven voor de zeven dimensies van vrijheid die uit het kwalitatieve vooronderzoek naar voren zijn gekomen. Al deze dimensies krijgen gemiddeld een voldoende van de Amsterdammers (zie figuur 5). De hoogste cijfers geeft

men aan vrijheid van meningsuiting (8,0), jezelf kunnen zijn (8,0) en godsdienstvrijheid (7,9). Vrijheid aangaande veiligheid in de openbare ruimte en tolerantie nemen een middenpositie in (7,4 en 7,2). De laagste cijfers geeft men voor vrijheid in relatie tot overlast (6,8) en overheidsmaatregelen (6,9). Voor deze laatste twee vrijheidsdimensies geven respectievelijk 18% en 13% van de Amsterdammers een onvoldoende.

Grosso modo zijn de groepen Amsterdammers die een lager rapportcijfer geven voor de verschillende vrijheidsdimensies dezelfde als bij het algemene vrijheidsgevoel: niet-westerse allochtonen, 16 tot 30-jarigen, inwoners van Nieuw-West, moslims en laag opgeleide Amsterdammers. Wel valt op dat deze groepen niet altijd op alle vrijheidsdimensies afwijkend scoren. Zo geven de 16 tot 30-jarigen de vrijheid op het gebied van veiligheid in de openbare ruimte en tolerantie wel vergelijkbare rapportcijfers als de wat oudere Amsterdammers. Daarnaast komen er nu verschillen tussen bepaalde groepen naar voren die niet te zien waren bij het algemene vrijheidsgevoel. Zo was er geen verschil in algemeen vrijheidsgevoel tussen homoseksuele en heteroseksuele Amsterdammers. Maar, homoseksuele Amsterdammers blijken de vrijheid in relatie tot tolerantie en jezelf zijn wel minder positief te beoordelen dan heteroseksuele Amsterdammers. Tegelijkertijd zijn ze juist wat positiever over de vrijheid van meningsuiting.

Het aantal respondenten in dit onderzoek is te klein om betrouwbare uitspraken te kunnen doen over verschillen tussen de diverse niet-westerse herkomstgroepen in de stad. Om een indicatie te krijgen van eventuele verschillen tussen deze groepen zijn wel enkele exploratieve analyses uitgevoerd. Hieruit komt de indicatie naar voren dat Marokkanen tot 30 jaar^[1] zich minder vrij voelen dan de andere niet-westerse Amsterdammers, vooral aangaande de algemene vrijheid, vrijheid van meningsuiting, godsdienstvrijheid en vrijheid in relatie tot overheidsmaatregelen.

Er is een sterke samenhang tussen de verschillende dimensies van vrijheid. Dat wil zeggen dat als bewoners bijvoorbeeld een hoger cijfer geven aan de godsdienstvrijheid in Amsterdam, zij vaak ook een hoger cijfer geven aan de tolerantie in Amsterdam. De samenhang is vooral sterk tussen vrijheid van meningsuiting, godsdienstvrijheid, veiligheid in de openbare ruimte, tolerantie en jezelf kunnen zijn. Vrijheid op het gebied van overheidsmaatregelen en ervaren overlast staan wat meer af van de andere dimensies van de vrijheid, maar er is nog steeds sprake van een significante positieve samenhang.

^[1] Oudere Marokkanen zijn in geringe mate vertegenwoordigd in dit onderzoek.

Figuur 6 Samenhang zeven dimensies van vrijheid, Pearson Correlaties

	vrijheid van meningsuiting	godsdienstvrijheid	veiligheid openbare ruimte	tolerantie	jezelf kunnen zijn	overheidsmaatregelen	overlast die u ervaart	vrijheid algemeen
vrijheid van meningsuiting	1,00							
godsdienstvrijheid	0,61	1,00						
veiligheid in de openbare ruimte	0,60	0,47	1,00					
tolerantie	0,59	0,50	0,68	1,00				
jezelf kunnen zijn	0,63	0,52	0,59	0,66	1,00			
overheidsmaatregelen	0,47	0,37	0,51	0,56	0,50	1,00		
de overlast die u ervaart	0,34	0,27	0,40	0,44	0,31	0,35	1,00	
vrijheid algemeen	0,59	0,47	0,55	0,51	0,58	0,48	0,29	1,00

De samenhang tussen dimensies van vrijheid en het algemeen gevoel van vrijheid

Alle dimensies van vrijheid hangen ook positief samen met het algemene oordeel over de eigen vrijheid in Amsterdam. Het algemene oordeel hangt het sterkst samen met het oordeel over de vrijheid van meningsuiting, de mate waarin je jezelf kan zijn en de veiligheid in de openbare ruimte. Het oordeel over de eigen vrijheid in relatie tot de overlast die men ervaart hangt slechts in geringe mate samen met het algemene vrijheidsgevoel in Amsterdam.

Uit een regressieanalyse blijkt dat 45% van de variantie in het algemene vrijheidsgevoel verklaard wordt door de zeven dimensies van vrijheid die we in dit onderzoek hebben meegenomen.¹ Dat betekent dat er nog andere dimensies van vrijheid zijn die het algemene vrijheidsgevoel in Amsterdam bepalen. Het is goed mogelijk dat bijvoorbeeld basisvrijheden hier een rol in spelen, zoals geen angst voor geweld of onderdrukking (oorlog) en het leven in een democratie. Op de toelichting van respondenten op hun algemene rapportcijfer voor vrijheid worden overigens wel vooral de zeven dimensies benoemd die ons onderzoek zijn meegenomen². Hier komen dus geen dimensies naar voren die de overige 55% van de variantie zouden kunnen verklaren.

De toelichtingen van de respondenten op hun rapportcijfer staan samengevat in figuur 7. Bijna tweederde van de respondenten heeft aangegeven waarom ze welk rapportcijfer geven voor hun algemene gevoel van vrijheid in Amsterdam. Zeven van de tien Amsterdammers hebben hun eigen vrijheid een acht of hoger gegeven. De meesten van hen geven dit hoge cijfer omdat ze zich vrij voelen (28%) of (tot op zekere hoogte) kunnen doen, zeggen en gaan waar ze willen (25%). Wel worden er regelmatig nuancerings gegeven. Zo kan het vrijheidsgevoel verschillen per buurt of moment, signaleert men

¹ Uit een artikel van Kalmijn & Kraaykamp (1999) blijkt dat de gemiddelde verklaarde variantie in Nederlandse sociaal psychologische studies 38% is.

² Deze vraag betreft de beginvraag van de vragenlijst. De antwoorden worden dus niet beïnvloed door de dimensies die later aan de respondent zijn voorgelegd.

intolerantie of vindt men dat er (te) veel regels zijn in de stad. Zes procent van de Amsterdammers geeft een onvoldoende voor de eigen vrijheid. De 37 respondenten die een toelichting hebben gegeven noemen in dit verband vooral de regeldruk vanuit de overheid (35%), intolerantie (22%) en het niet veilig voelen in de stad (19%).

Figuur 7. Toelichtingen op rapportcijfer voor vrijheid in het algemeen, procenten, meerdere antwoorden mogelijk

	5 of lager (n=76)	6 of 7 (n=306)	8 of hoger (n=891)	totaal (n=1.272)
ik voel me vrij / niet beperkt	3	13	35	28
ik kan (tot op zeker hoogte) doen, zeggen en gaan wat/waar ik wil	8	9	31	25
ik voel me op mijn gemak/thuis/prima in Amsterdam	-	8	12	11
ik voel me veilig	-	3	12	9
verschilt per buurt/tijd, soms veilig/vrij, soms niet	3	9	8	8
intolerantie	22	14	3	7
er is/zijn te veel toezicht/regeltjes (vanuit de gemeente/overheid)	35	11	3	6
ik voel me onveilig	19	9	2	4
ik kan mezelf zijn	-	2	4	3
verkeersoverlast	8	5	2	3
tolerantie	-	1	4	3
criminaliteit/onveiligheid	11	5	1	2
overlast van allochtonen	3	4	1	2
homofobie	-	3	1	1
overig	19	24	10	14
aantal en aandeel respondenten met toelichting	37 (49%)	190 (62%)	595(67%)	826 (65%)

2.3 Bijna drie van de tien Amsterdammers voelen zich wel eens onvrij

Een hoog gevoel van vrijheid betekent niet dat men zich nooit beperkt voelt in zijn vrijheid. Bijna drie van de tien respondenten (29%) zeggen zich wel eens onvrij te voelen in Amsterdam. Het gaat hierbij relatief vaak om homoseksuelen (45%), personen tussen de 31 en 44 jaar (39%), westerse Amsterdammers (37%) en stemmers op de PVV (55% van 33 respondenten). Twee groepen die minder vaak zeggen zich wel eens onvrij te voelen in Amsterdam zijn moslims (20%) en studenten (14%).

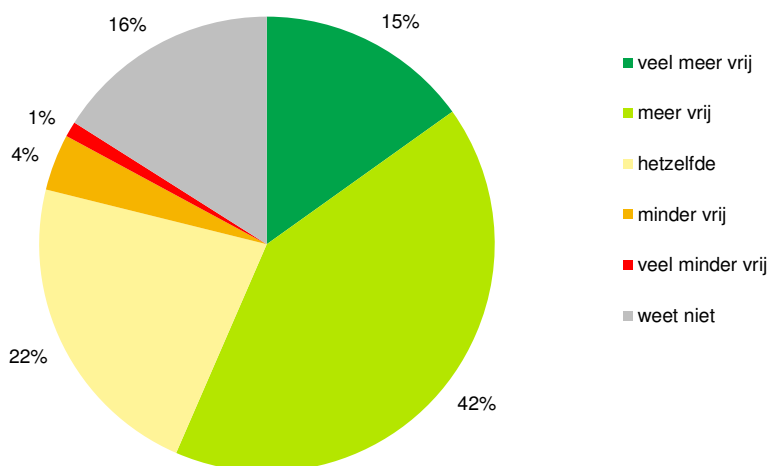
Negen van de tien respondenten die zich wel eens onvrij voelen in Amsterdam hebben hun antwoord toegelicht. De meest gegeven antwoorden staan samengevat in figuur 8 gegroepeerd naar dimensie. Dertig procent van de toelichtingen hebben betrekking op de dimensie veiligheid in de openbare ruimte en ruim een kwart beschrijft een vorm van overlast. Enge plaatsen 's avonds in de openbare ruimte en agressief en asociaal gedrag van mede-Amsterdammers zijn de meest genoemde vormen van vrijheidsbeperking. Daarna worden intolerantie ten opzichte van homoseksuelen, teveel overheidsregels en overlast van (groepen) jongeren het vaakst genoemd.

Figuur 8 Waardoor voelt u zich wel eens onvrij in Amsterdam? (meerdere antwoorden mogelijk, n=1.280)

vrijheidsdimensie	meest genoemde genoemde redenen van onvrijheid	redenen (%)	dimensie (%)
vrijheid van meningsuiting			1
	agressieve reactie op mening / opmerking	1	
godsdienstvrijheid			1
	intolerantie tov geloofsuitingen	< 0,5	
veiligheid in de openbare ruimte			8
	's avonds in het donker op straat	2	
	enge plekken (vaak buurten of OV)	2	
	criminaliteit	1	
	asociaal verkeersgedrag	1	
	drank/drugsoverlast	1	
	evenementen / te druk	1	
tolerantie			4
	intolerantie tov homoseksuelen	2	
	discriminatie obv afkomst	1	
	intolerantie door allochtonen	1	
	intolerantie en onbegrip in het algemeen	1	
jezelf kunnen zijn			2
	houding tov vrouwen	1	
	buurten/plekken met veel allochtonen	1	
overheidsmaatregelen			4
	te veel regels / betutteling	2	
	politie intimiderend aanwezig / preventief fouilleren	1	
de overlast die u ervaart			7
	agressief en asociaal gedrag	3	
	overlast van (groepen) jongeren	2	
	geluidsoverlast	1	
voel me niet onvrij in Amsterdam			65
geen antwoord			6
geen toelichting gegeven			1

2.4 Meerderheid vindt Amsterdam vrijer dan andere steden

Veel Amsterdammers hebben het gevoel vrijer te zijn dan elders: 57% vindt Amsterdam (veel) meer vrij dan andere steden in het land. Vrouwen vinden dit iets vaker dan mannen. Moslims en inwoners van Nieuw-West vinden Amsterdam als het gaat om vrijheid vaker vergelijkbaar met de rest van het land dan andere Amsterdammers. Onder de groep die Amsterdam minder vrij vindt bevinden zich relatief veel laagopgeleiden, mannen en inwoners van Nieuw-West en Zuidoost.

Figuur 9. Vindt u Amsterdam meer of minder vrij dan andere steden in Nederland?

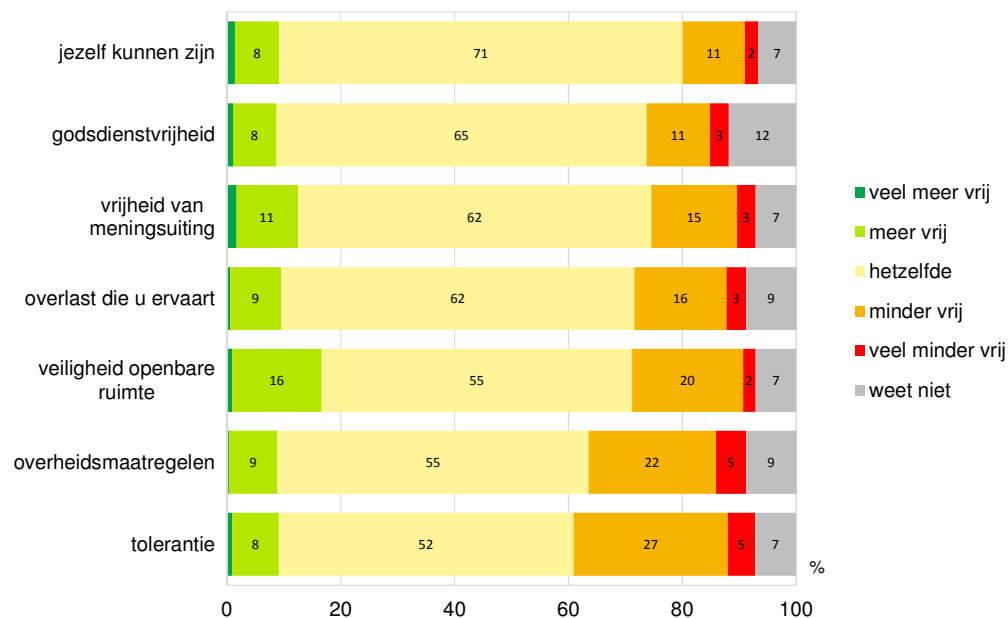
2.5 Vrijheid stabiel, maar onder druk bij tolerantie en overheidsmaatregelen

De meerderheid van de Amsterdammers voelt zich in 2013 ongeveer even vrij als vijf jaar geleden. De vrijheid om jezelf te kunnen zijn en je eigen godsdienst te beoefenen zijn het meest stabiel: 71% en 66% vindt dat deze gelijk zijn gebleven. Voor alle genoemde vormen van vrijheid geldt dat iets meer Amsterdammers vinden dat deze de afgelopen vijf jaar achteruit dan vooruit is gegaan. Het minst positief is men over de ontwikkeling van de tolerantie: bijna een derde van de Amsterdammers (32%) vindt dat in Amsterdam de vrijheid op de dimensie tolerantie de afgelopen vijf jaar is afgenomen. Ook vinden relatief veel Amsterdammers (27%) dat de vrijheid minder is geworden als het gaat om overheidsmaatregelen.

De meeste verbetering wordt waargenomen in de veiligheid van de openbare ruimte: 17% voelt zich hierdoor vrijer dan vijf jaar geleden. Tegelijkertijd voelt een iets grotere groep van 22% zich juist minder vrij in de openbare ruimte.

Met uitzondering van godsdienstvrijheid signaleren respondenten boven de 30 jaar vaker achteruitgang in vrijheid dan jongere Amsterdammers. Homoseksuelen vinden vaker dan gemiddeld dat tolerantie en de mogelijkheid om jezelf te kunnen achteruit zijn gegaan in de laatste vijf jaar. Niet-gelovigen zijn negatiever over de ontwikkeling van de vrijheid van meningsuiting in de stad dan andere Amsterdammers. Gelovige Amsterdammers, met uitzondering van christenen, zijn relatief vaak negatief over de ontwikkeling van de godsdienstvrijheid in de stad. De 33 PVV-stemmers die aan het onderzoek hebben meegedaan zien relatief vaak achteruitgang in de genoemde vormen van vrijheid, PVDA-stemmers juist minder vaak dan gemiddeld. Amsterdammers die een dimensie van vrijheid een lager rapportcijfer geven, geven (niet onverwacht) ook vaker aan dat de vrijheid op deze dimensie is afgenomen.

Figuur 10. Als u het huidige Amsterdam vergelijkt met 5 jaar geleden, voelt u zich dan meer of minder vrij als het gaat om....

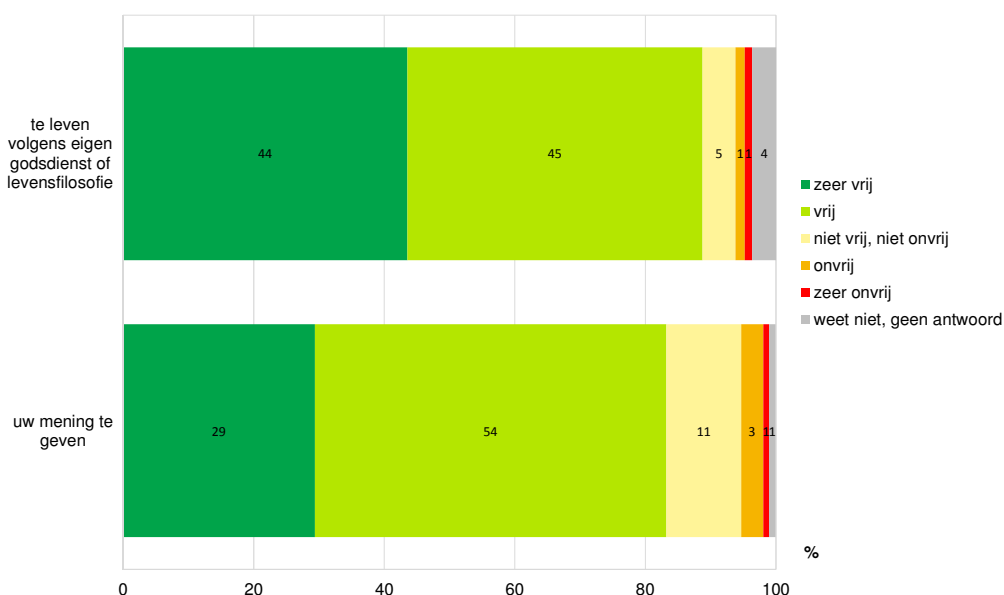
3 Dimensies van vrijheid

Het brede begrip vrijheid wordt in dit hoofdstuk opgesplitst in zeven aparte dimensies. Deze dimensies zijn gekozen op basis van het kwalitatieve vooronderzoek. De eerste vier dimensies beschrijven de rol van de overheid in de vrijheidsbeleving van Amsterdammers. Een van de taken van de overheid is het bieden van condities voor positieve vrijheid (*godsdienstvrijheid, vrijheid van meningsuiting, een veilige openbare ruimte*). Tegelijkertijd kunnen regels en maatregelen van diezelfde overheid vrijheid beperken (*overheidsmaatregelen*). De laatste drie dimensies hebben betrekking op de verhoudingen tussen burgers. Een belangrijke voorwaarde voor vrijheid is namelijk dat bewoners elkaar deze vrijheid geven. Dit wordt beschreven door de dimensies *overlast, tolerantie* en *jezelf kunnen zijn*.

3.1 Negen van de tien (zeer) positief over godsdienstvrijheid

Amsterdammers geven gemiddeld een 7,9 voor hun eigen godsdienstvrijheid in Amsterdam. Negen van de tien Amsterdammers (89%) voelen zich (zeer) vrij om te leven volgens hun eigen godsdienst of levensfilosofie (89%). Moslims voelen zich minder vaak (zeer) vrij om te leven volgens hun geloof (80%) dan andere al dan niet gelovige Amsterdammers. Verder bevinden zich binnen de 7% van de Amsterdammers die neutraal tot negatief zijn over hun vrijheid om te leven volgens de eigen godsdienst of levensfilosofie relatief veel homoseksuelen en zowel westerse als niet-westerse allochtonen.

Figuur 11. In hoeverre voelt u zich in Amsterdam vrij om....

3.2 Vrijheid van meningsuiting hoog

Amsterdammers geven gemiddeld een 8,0 voor de vrijheid van meningsuiting in de stad. Een ruime meerderheid van 83% voelt zich (zeer) vrij om hun mening te geven. Een groep van 15% is neutraal tot negatief over hun eigen vrijheid van meningsuiting. Onder hen bevinden zich relatief veel personen met maximaal een middelbare opleiding en/of een niet-westerse afkomst en inwoners van Nieuw-West. Verder voelen Amsterdammers die niet verwant zijn met een geloof of levensfilosofie zich vaker (zeer) vrij om hun mening te geven (89%) dan gelovige Amsterdammers (Christenen 83%, Moslims 69%, anders 80%).

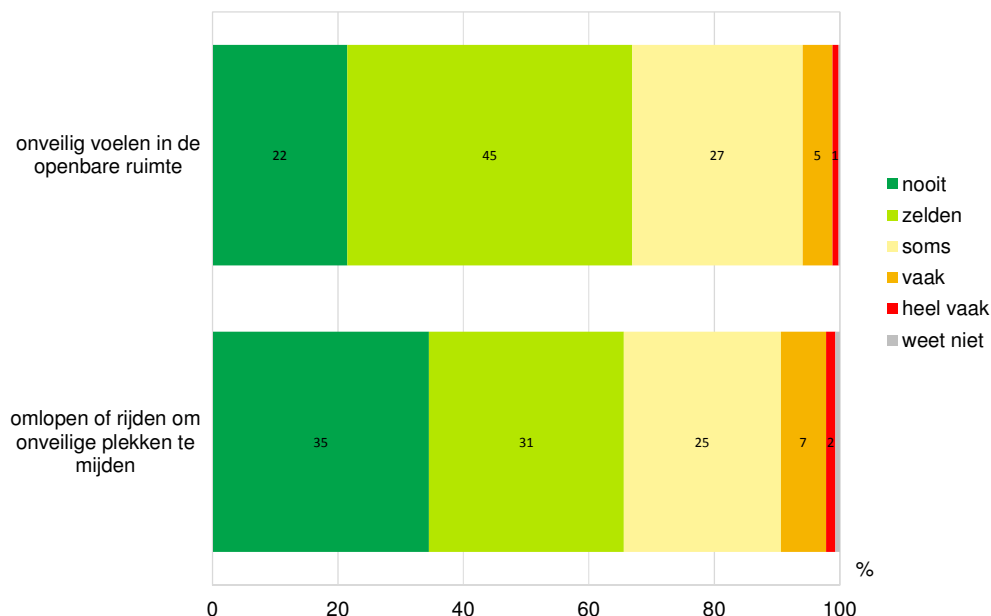
3.3 Een op de drie voelt zich soms tot zeer vaak onveilig in openbare ruimte

Je veilig voelen in de openbare ruimte is een voorwaarde om te kunnen gaan en staan waar je wilt in de stad. Amsterdam geven hun vrijheid in relatie tot de veiligheid in de openbare ruimte gemiddeld een 7,4.

Tweederde van de Amsterdammers voelt zich zelden tot nooit onveilig in de openbare ruimte van Amsterdam, ruim een kwart (27%) voelt zich soms onveilig en 6% (heel) vaak. Groepen die relatief vaak zeggen dat ze zich vaak onveilig voelen in de openbare ruimte zijn homoseksuelen, christenen en inwoners van Nieuw-West. Vrouwen geven vaker dan gemiddeld aan dat ze zich soms onveilig voelen in de openbare ruimte, terwijl mannen zich relatief vaak zelden tot nooit onveilig zeggen te voelen.

Tweederde van de Amsterdammers maakt zelden tot nooit een omweg om een onveilige plek te vermijden, een kwart doet dit soms (25%) en 9% (heel) vaak. Niet altijd zijn de groepen Amsterdammers die een omweg maken ook de groepen die zich het vaakst vaak onveilig voelen. Zo maken jongeren tot 30 jaar vaker een omweg dan 65-plussers. Binnen de groep jongeren is nog een andere uitzondering zichtbaar: studenten maken juist niet vaak een omweg om een onveilige plek te mijden. Van de gelovige Amsterdammers geven Christenen vaker aan zich wel eens onveilig te voelen in de openbare ruimte, maar leden van andere geloofsgemeenschappen maken ook relatief vaak een omweg. Verder maken niet-westerse allochtonen vaker een omweg, terwijl zij zich niet vaker onveilig zeggen te voelen dan de andere herkomstgroepen in de stad.

Figuur 12. Hoe vaak voelt u zich onveilig in de openbare ruimte van Amsterdam? En komt het wel eens voor dat u in Amsterdam omloopt of omrijdt om onveilige plekken te vermijden?

De meerderheid van de Amsterdammers (56%) mijdt geen situaties of plaatsen in de stad vanwege intolerantie, intimidatie of overlast. Ruim een op de vijf mijdt echter bepaalde buurten (21%) en dit geldt in iets mindere mate voor taxi's (17%) en uitgaansgelegenheden (16%). In figuur 7 staat welke situaties door welke groepen Amsterdammers relatief vaak worden gemeden.

Figuur 13. Mijdt u in Amsterdam bepaalde situaties of plaatsen vanwege intolerantie, intimidatie of overlast? (meerdere antwoorden mogelijk)

	%	waaronder relatief veel
nee, ik mijdt niets in Amsterdam	56	16-30 jarigen, studenten, mannen, moslims, niet-gelovigen, inwoners Oost en Zuidoost
buurten	21	31-plussers, vrouwen, christenen
taxi's	17	31-64 jarigen, werkenden, hoogopgeleiden, homoseksuele mannen, inwoners Centrum
uitgaansgelegenheden	16	31-64 jarigen, allochtonen, gelovigen, homoseksuelen
openbaar vervoer	6	45-64 jarigen, werkenden, gepensioneerden, christenen, homoseksuelen
winkels	4	31-44 jarigen, laag inkomen, laag of middelbaar opgeleid, homoseksuelen, christenen en moslims
anders	4	
weet niet, geen antwoord	5	

3.4 Overheid meer gericht op voorkomen overlast dan op vrijheid

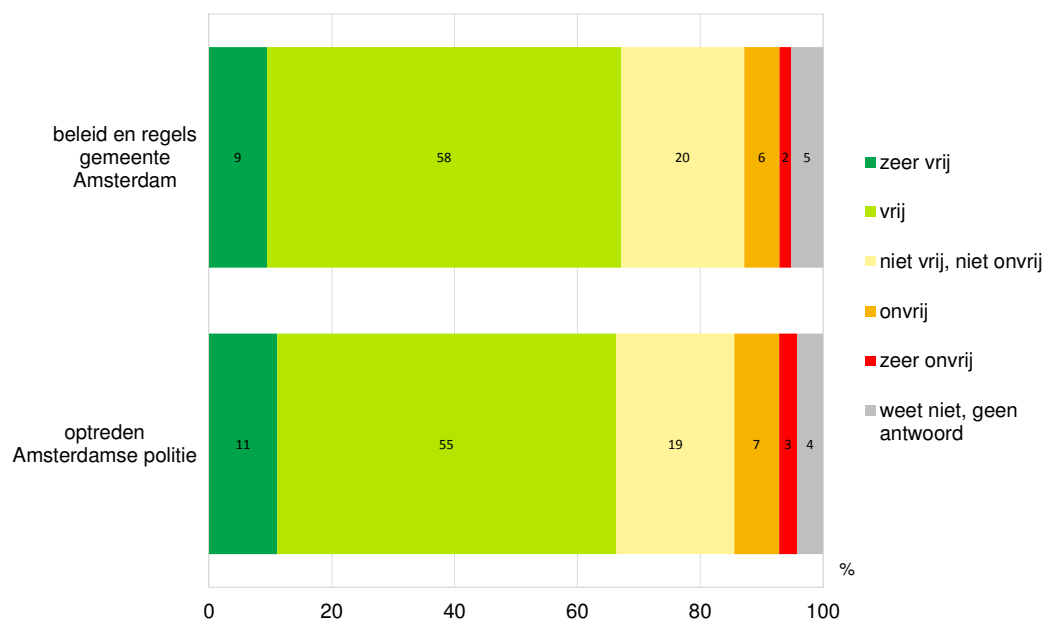
De gemeente Amsterdam maakt beleid en regels om bijvoorbeeld te zorgen dat burgers elkaar geen overlast bezorgen en dat men zich veilig voelt. Dit bevordert in principe de vrijheid van Amsterdammers, maar een teveel aan regels kan er ook juist voor zorgen dat Amsterdammers zich niet meer vrij voelen. Hetzelfde principe geldt ook voor het optreden van de Amsterdamse politie. Amsterdammers geven hun vrijheid in verband met overheidsmaatregelen gemiddeld een 6,9. Dit is relatief laag ten opzichte van het oordeel over de overige veiligheidsdimensies.

Tweederde van de Amsterdammers voelt zich (zeer) vrij in Amsterdam als ze kijken naar het beleid en de regels van de gemeente (67%) en het optreden de Amsterdamse politie (66%). Ongeveer een op de tien inwoners zegt zich echter (zeer) onvrij te voelen in Amsterdam door het gemeentebestuur (8%) en/of de politie (10%).

Leden van de volgende groepen geven relatief gezien minder vaak aan zich (zeer) vrij te voelen door beleid en regels van de gemeente: mannen, inwoners van stadsdeel Centrum en personen onder de 30 jaar.

Onder de Amsterdammers die zich minder vaak (zeer) vrij voelen door het optreden van de Amsterdamse politie bevinden zich relatief veel: laagopgeleiden, mannen, personen onder de 30 jaar, niet-westerse allochtonen, moslims en inwoners van stadsdeel Noord en Zuidoost.

Figuur 14. Hoe vrij voelt u zich in Amsterdam als u kijkt naar het beleid en de regels van de gemeente? En het optreden van de Amsterdamse politie?

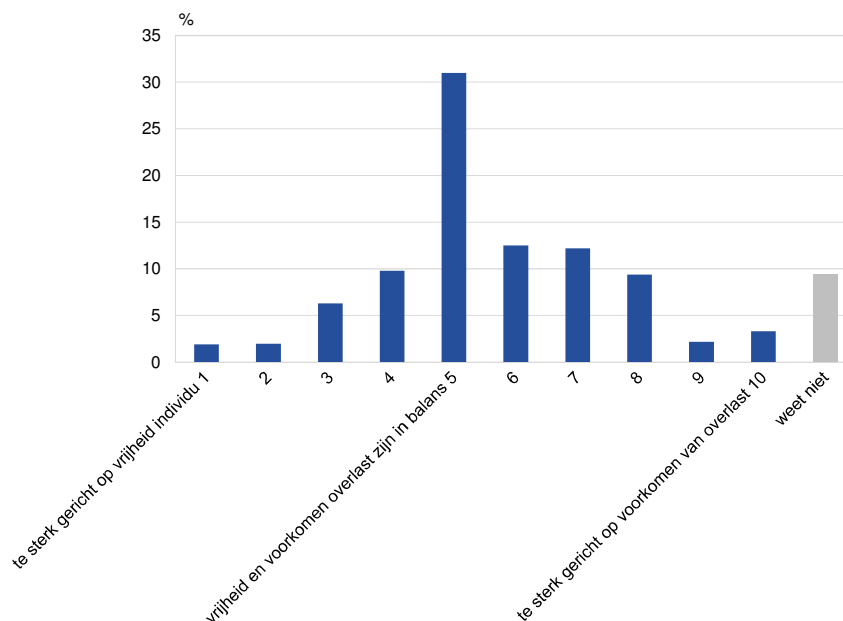
Ruim zes van de tien respondenten die zich (zeer) onvrij voelen door beleid en regels van de gemeente Amsterdam hebben hun antwoord toegelicht. De meeste van hen (81%) vinden dat er te veel regels en verboden in de stad zijn, dat er sprake is van betutteling en

bemoeienis door de gemeente en dat er te streng wordt gehandhaafd. Regels die daarbij specifiek worden genoemd zijn alcoholverboden op straat, preventief fouilleren, diverse regels voor terrassen, regels voor verbouwingen aan je eigen huis, vlaggen aan gebouwen en het parkeerbeleid. Een kleinere groep van de respondenten die een toelichting hebben gegeven (19%) voelt zich juist minder vrij door zwakke handhaving en te weinig toezicht door de gemeente. Voorbeelden die daarbij worden genoemd zijn het tekort aan blauw op straat en het gedoogbeleid.

Bijna de helft van de respondenten die zich (zeer) onvrij voelen door het optreden van de Amsterdamse politie hebben een toelichting gegeven op hun antwoord. Driekwart van deze 92 respondenten vinden dat de politie (soms) onjuist en/of te streng optreedt. Vaak noemt men een slechte persoonlijke ervaring en/of vindt men dat de politie selectief (discriminerend), onredelijk of autoritair op kan treden. Daarnaast is een deel van de respondenten tegen preventief fouilleren en signaleren anderen dat de politie zich zelf niet altijd aan de regels houdt. Een kwart van de respondenten die een toelichting hebben gegeven voelen zich juist minder vrij omdat de politie te slap optreedt of zich bezig houdt met kleine misdrijven in plaats van belangrijker zaken.

De vrijheid van de een zorgt soms voor overlast bij een ander. Voorbeelden van zulke situaties zijn een luidruchtig feestje, de wens om te demonstreren of een bankje op de stoep dat in de weg staat. Ruim drie van de tien Amsterdammers (31%) vinden dat de gemeente Amsterdam een juiste balans hanteert tussen de gerichtheid op vrijheid en het voorkomen van overlast. Daarnaast vindt 40% dat de gemeente zich vooral richt op het voorkomen van overlast. Deze groep is groter dan de 20% die juist van mening is dat de gemeente zich vooral richt op de vrijheid van het individu. Overigens vinden slechts weinig Amsterdammers dat de gemeente zich te sterk richt op vrijheid of overlast.

Figuur 15. Welke positie kiest de gemeente Amsterdam volgens u meestal in situaties waarbij vrijheid overlast voor anderen veroorzaakt?

De meerderheid van de Amsterdammers is bereid vrijheid op te geven voor veiligheid, maar dit is in veel mindere mate het geval wanneer hiervoor persoonlijke vrijheid moet worden ingeleverd³. Figuur 16 laat van verschillende veiligheidsmaatregelen zien in hoeverre Amsterdammers deze aanvaardbaar vinden op een score van 1 tot 5. Een score 1 zou betekenen dat alle Amsterdammers de score zeer onaanvaardbaar vinden en bij een score van 5 vindt iedereen deze juist zeer aanvaardbaar. De aanwezigheid van beveiliging of toezicht bij evenementen, op straat en in het openbaar vervoer worden over het algemeen aanvaardbaar gevonden in Amsterdam. Het zonder concrete aanleiding volgen van personen via chips of aftappen van communicatie worden het minst aanvaard.

Wanneer alle maatregelen samen worden genomen is de bereidheid van Amsterdammers om veiligheidsmaatregelen te aanvaarden vergelijkbaar met 2009. Binnen de verschillende maatregelen zijn wel kleine verschuivingen zichtbaar. Tegenwoordig staat men iets positiever ten opzichte van de beveiliging rondom evenementen. Ook is de acceptatie van alcohol- en blowverboden, samenscholingsverboden en politie-inval in horecagelegenheden licht toegenomen. De acceptatie van het zonder aanleiding in kaart brengen van het gedrag van personen via chips is afgenomen en dit geldt in mindere mate ook voor het volgen van telefoon en e-mailverkeer.

Figuur 16. Aanvaardbaarheidsscore veiligheidsmaatregelen:

In hoeverre vindt u het aanvaardbaar dat de volgende maatregelen zonder directe of concrete aanleiding worden ingezet ten behoeve van meer veiligheid? 2009 en 2013

	2009	2013	ontwikkeling score aanvaardbaarheid tov 2009
beveiliging rondom evenementen	4,02	4,29	0,27
toezichthouder / handhavers op straat	4,11	4,18	0,07
beveiligers in het OV	4,15	4,01	-0,14
observatieplekken in de stad	3,84	3,91	0,07
particuliere beveiligers bij uitgaansgelegenheden	3,79	3,86	0,07
cameratoezicht	3,68	3,66	-0,02
alcohol- / blowverbod	3,37	3,64	0,27
samenscholingsverbod	3,12	3,36	0,24
politie-inval in horecagelegenheid	2,85	3,09	0,24
preventief fouilleren	3,14	3,05	-0,09
volgen van personen via chips	2,22	2,02	-0,20
aftappen van telefoon / volgen en lezen van e-mailverkeer	2,09	2,02	-0,07
gemiddeld	3,37	3,42	0,05

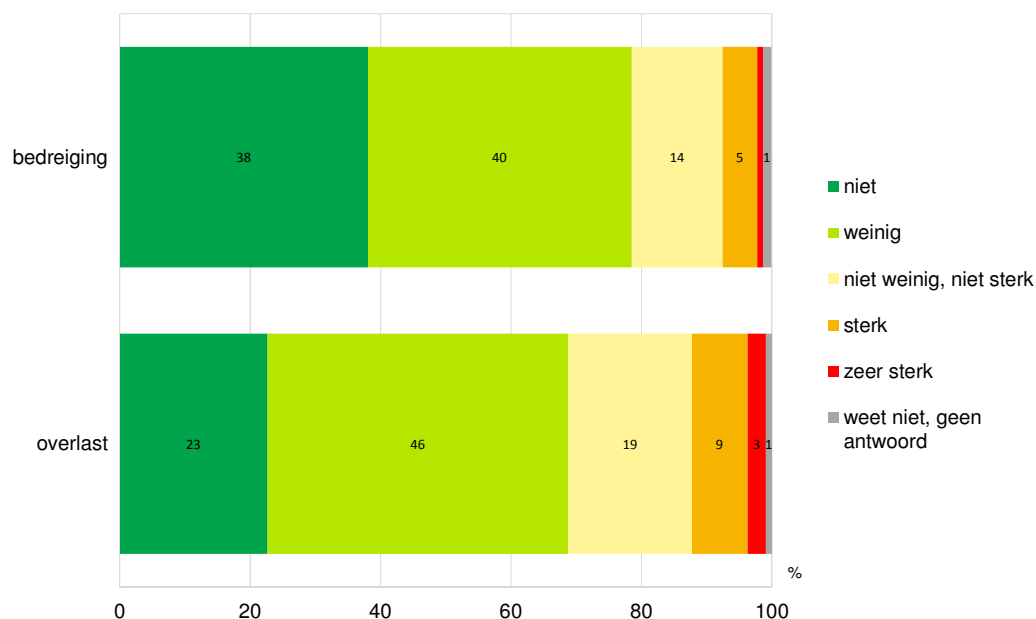
³ Van Oirschot L, Van Oirschot E en Slot J (2010) *Vrijheidsmonitor. Nulmeting 2009*. Amsterdam: Dienst Onderzoek en Statistiek

3.5 Ruim een op de tien vindt dat overlast eigen vrijheid beperkt

Vrijheid kan beperkt worden door overlast en/of intimiderend gedrag van andere Amsterdammers. Voor de vrijheidsdimensie overlast geven Amsterdammers gemiddeld het laagste rapportcijfer: een 6,8. Het oordeel over overlast hangt minder sterk samen met het algemene vrijheidsgevoel dan de overige dimensies.

De meerderheid van de Amsterdammers heeft niet tot weinig te maken met bedreiging (78%) of overlast (69%). Een groep van 6% geeft echter aan dat zijn of haar vrijheid (zeer) sterk wordt beperkt door bedreiging en bij 12% geldt dit door overlast. Mensen waarvan de vrijheid door overlast wordt beperkt ervaren vaak meerdere vormen van overlast. In meer dan de helft van de gevallen gaat het om jongerenoverlast (59%) en/of geluidsoverlast (57%). Andere bronnen van overlast die regelmatig worden genoemd zijn omwonenden (44%), dronken mensen op straat (32%), horeca (26%) en drugs (21%).

Figuur 17. In hoeverre wordt u eigen vrijheid beperkt door overlast gevend of intimiderend gedrag van andere Amsterdammers?

Onder de personen waarvan de eigen vrijheid (zeer) sterk wordt beperkt door bedreiging of intimidatie bevinden zich relatief veel laag opgeleiden, homoseksuelen en christenen.

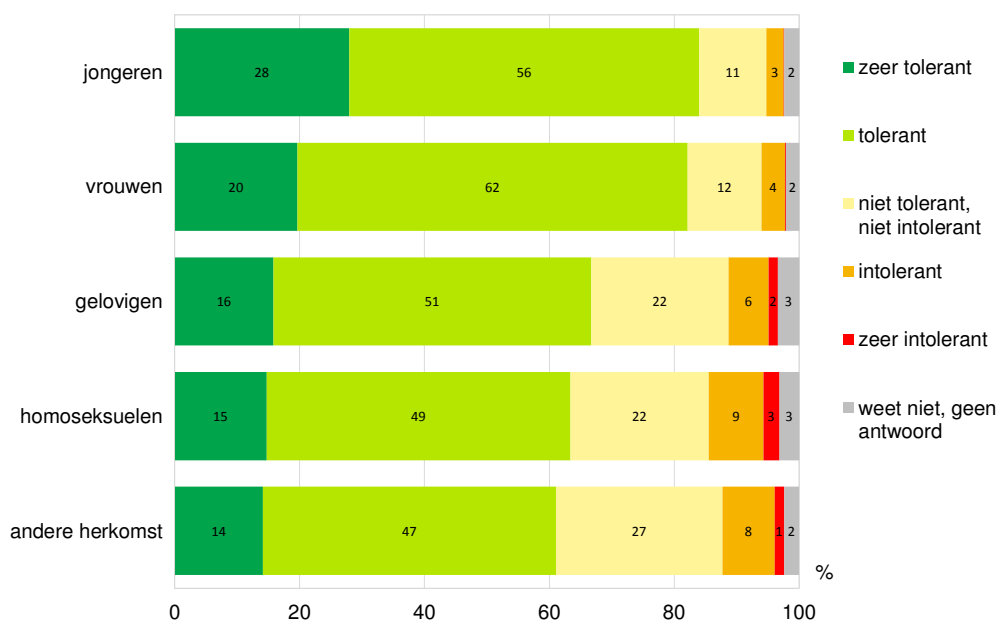
Overlast wordt vaker ervaren door laag opgeleiden, homoseksuelen, inwoners van stadsdeel Centrum, 45-plussers en christenen.

3.6 Meerderheid vindt Amsterdam (zeer) tolerant

Amsterdammers geven vrijheid in relatie tot tolerantie gemiddeld een 7,2. Bijna een derde van de inwoners (32%) is van mening dat Amsterdam minder tolerant is dan 5 jaar geleden.

De meerderheid van de Amsterdammers ervaart Amsterdam als een tolerante stad. De stad wordt vooral een (zeer) tolerante omgeving gevonden voor jongeren (84%) en vrouwen (82%) en in mindere mate voor gelovigen (67%), homoseksuelen (64%) en personen met een andere herkomst (61%). Voor deze laatste drie groepen vindt respectievelijk 8%, 12% en 9% van de inwoners Amsterdam (zeer) intolerant. Deze percentages liggen hoger onder een deel van de leden van de desbetreffende groepen: christenen 7%, moslims 20%, homoseksuele mannen 21%, homoseksuele vrouwen 10%, westerse allochtonen 13% en niet-westerse allochtonen 12%.

Figuur 18. Vindt u Amsterdam een tolerante stad voor...

3.7 Bijna iedereen kan zichzelf zijn

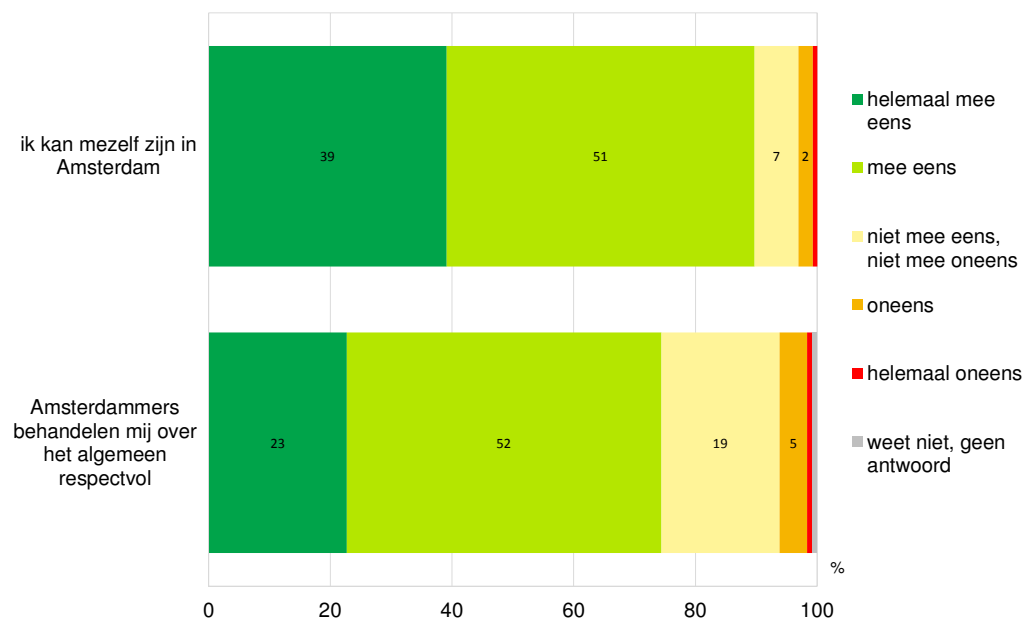
Amsterdammers geven de mate waarin ze zichzelf kunnen zijn in Amsterdam gemiddeld een 8,0. Hiermee is het een van de twee best beoordeelde vrijheidsdimensies.

Negen van de tien Amsterdammers zeggen zichzelf te kunnen zijn in de stad. Voor een minderheid van 3% is dit niet het geval. In deze groep bevinden zich relatief veel homoseksuelen, laagopgeleiden en gelovigen.

Driekwart van de Amsterdammers vinden dat ze over het algemeen respectvol worden behandeld door andere Amsterdammers. Een groep van 6% is het hier (helemaal) niet

mee eens. Dit percentage ligt hoger onder homoseksuelen, mannen, inwoners van stadsdeel West en niet-westerse allochtonen.

Figuur 19. In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen?

Bijlage 1: Samenstelling respons

De vragenlijst is ingevuld door 1.295 Amsterdammers. In de tabellen hieronder wordt hun samenstelling weergegeven. Behalve indien anders vermeld, worden de percentages weergegeven na weging van de steekproef op leeftijd en etnische hoofdgroep.

Alle leeftijdscategorieën zijn in het onderzoek vertegenwoordigd.

Respons naar leeftijd, procenten

	Amsterdam	steekproef voor weging	gewogen
16-30 jaar	29	16	32
31-44 jaar	28	17	25
45-64 jaar	30	45	28
65 jaar en ouder	14	21	15
niet ingevuld	-	< 0,5	< 0,5
totaal	100	100	100

Na het wegen van de steekproef zijn niet-westerse allochtonen licht ondervertegenwoordigd in het onderzoek. Het aantal respondenten is voldoende om verschillen tussen herkomstgroepen aan te geven.

Respons naar herkomst, procenten

	Amsterdam	steekproef voor weging	gewogen
autochtoon	51	78	58
westers allochtoon	16	11	18
niet-westers allochtoon	32	10	24
niet ingevuld	-	< 0,5	< 0,5
totaal	100	100	100

Aan het onderzoek hebben ongeveer evenveel mannen als vrouwen meegedaan.

Respons naar geslacht

	%
man	51
vrouw	49
niet ingevuld	< 0,5
totaal	100

De respondenten wonen verspreid over de hele stad.

Respons naar stadsdeel

	%
Centrum	13
West	12
Nieuw-West	14
Zuid	14
Oost	16
Noord	12
Zuidoost	14
niet ingevuld	6
totaal	100

Onderstaande groepen zijn voldoende vertegenwoordigd in het onderzoek om apart uitspraken over te kunnen doen.

Respons naar seksuele voorkeur

	%
heteroseksueel	81
homo- of biseksueel	15
niet ingevuld	4
totaal	100

Respons naar verwantschap met godsdienst of levensbeschouwelijke stroming

	%
niet verwant met godsdienst of levensbeschouwelijke stroming	53
Christendom	23
Islam	8
anders	14
niet ingevuld	2
totaal	100

Respons naar opleidingsniveau

	%
laag (maximaal VMBO)	10
middelbaar (MBO, Havo of VWO)	29
hoog (HBO, universiteit)	58
anders / niet ingevuld	3
totaal	100

Bijlage 2: Vragenlijst

Welkom bij de vragenlijst over vrijheid in Amsterdam. De gemeente Amsterdam wil graag weten hoe vrij u zich voelt in Amsterdam als het gaat om veiligheid, grond- en mensenrechten, mate van overheidsmaatregelen en tolerantie.

Algemeen

- 1 Kunt u met een rapportcijfer tussen 1 en 10 aangeven hoe vrij u zich in het algemeen voelt in Amsterdam? Een 1 staat voor helemaal niet vrij en een 10 voor zeer vrij.

- 2 Kunt u uw antwoord toelichten?

Grond- en mensenrechten

3	In hoeverre voelt u zich in Amsterdam vrij om...	zeer vrij	vrij	niet vrij, niet onvrij	onvrij	zeer onvrij	weet niet, geen antwoord
	te leven volgens uw eigen godsdienst of levensfilosofie	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	uw mening te geven	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Veiligheid in openbare ruimte

- 4 Je veilig voelen is een belangrijke voorwaarde voor vrijheid. Hoe vaak voelt u zich onveilig in de openbare ruimte van Amsterdam?

- ☐ 1 heel vaak
☐ 2 vaak
☐ 3 soms
☐ 4 zelden
☐ 5 nooit
☐ 6 weet niet

- 5 Komt het wel eens voor dat u in Amsterdam omloopt of omrijdt om onveilige plekken te vermijden?

- ☐ 1 heel vaak
☐ 2 vaak
☐ 3 soms
☐ 4 zelden
☐ 5 nooit
☐ 6 weet niet, geen mening

6	In hoeverre bent u het eens met de volgende stelling?						
		helemaal mee eens	mee eens	niet mee eens, niet mee oneens	oneens	helemaal oneens	weet niet, geen antwoord
	Er zijn in Amsterdam <u>geen</u> buurten waar ik niet durf te komen	☐	☐	☐	☐	☐	☐

7	In hoeverre vindt u het aanvaardbaar dat de volgende maatregelen zonder directe of concrete aanleiding worden ingezet ten behoeve van meer veiligheid?						
		zeer aanvaard- baar	aanvaard- baar	niet aanvaardbaar niet onaanvaardbaar	onaanvaard- baar	zeer onaanvaard- baar	weet niet, geen antwoord
	cameratoezicht	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	handhavers / toezichhouders op straat	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	alcohol- of blowverbod	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	beveiliging rondom evenementen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	samenscholingsverbod	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	observatieplekken in de stad (zoals het politiehuisje op het Museumplein)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	preventief fouilleren	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Juiste maatregelen overheid

8	De gemeente Amsterdam maakt beleid en regels om bijvoorbeeld te zorgen dat burgers elkaar geen overlast bezorgen en dat men zich veilig voelt. Dit bevordert in principe de vrijheid van Amsterdammers, maar een teveel aan regels kan er ook juist voor zorgen dat Amsterdammers zich niet meer vrij voelen. Hetzelfde principe geldt ook voor het optreden van de Amsterdamse politie. Hoe vrij voelt u zich in Amsterdam als u kijkt naar...						
		zeer vrij	vrij	niet vrij, niet onvrij	onvrij	zeer onvrij	weet niet, geen antwoord
	het beleid en de regels van de gemeente	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	het optreden van de Amsterdamse politie	☐	☐	☐	☐	☐	☐

9 ENQ: Alleen als V8 – het beleid van de regels van de gemeente = onvrij of zeer onvrij

U heeft aangegeven dat u zich (zeer) onvrij voelt door het beleid van de gemeente Amsterdam. Kunt u uw antwoord kort toelichten?

10 ENQ: Alleen als V8 – het optreden van de Amsterdamse politie = onvrij of zeer onvrij

U heeft aangegeven dat u zich (zeer) onvrij voelt door het optreden van de politie in Amsterdam. Kunt u uw antwoord kort toelichten?

- 11 De vrijheid van de een zorgt soms voor overlast bij een ander. U kunt daarbij denken aan een luidruchtig feestje, de wens om te demonstreren of een bankje op de stoep dat in de weg staat.

Welke positie kiest de gemeente Amsterdam volgens u meestal in situaties waarbij vrijheid overlast voor anderen veroorzaakt? U kunt antwoord geven op een schaal van 1 tot 10. Een 1 staat voor “te sterk gericht op de vrijheid van het individu” en een 10 voor “te sterk gericht op het voorkomen van overlast”.

- ☐ 1 1. te sterk gericht op vrijheid van het individu
- ☐ 2 2.
- ☐ 3 3.
- ☐ 4 4.
- ☐ 5 5. vrijheid en voorkomen overlast zijn in balans
- ☐ 6 6.
- ☐ 7 7.
- ☐ 8 8.
- ☐ 9 9.
- ☐ 10 10. te sterk gericht op voorkomen van overlast
- ☐ 11 weet niet, geen antwoord

12	In hoeverre vindt u het aanvaardbaar dat de volgende maatregelen zonder directe of concrete aanleiding worden ingezet ten behoeve van meer veiligheid?	zeer aanvaard- baar	aanvaard- baar	niet aanvaard- baar, niet onaanvaard- baar	onaanvaard- baar	zeer onaanvaard- baar	weet niet, geen antwoord
	aftappen van telefoon / lezen en volgen van e-mailverkeer	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	volgen van personen via chips in bv telefoons en pinpassen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	particuliere beveiligers bij uitgaansgelegenheden	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	politie-inval in horecagelegenheden	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	beveiligers in het openbaar vervoer	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Vrijheidsbeperking door andere burgers

13	Uw vrijheid kan beperkt worden door overlast en/of vervelend gedrag van andere Amsterdammers. In hoeverre wordt u eigen vrijheid beperkt door overlast gevend of intimiderend gedrag van andere Amsterdammers?	niet	weinig	niet weinig, niet sterk	sterk	zeer sterk	weet niet, geen antwoord
	bedreiging of intimidatie	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	overlast	☐	☐	☐	☐	☐	☐

14 ENQ.: Alleen stellen als V13_overlast = niet weinig/niet sterk, sterk of zeer sterk

U heeft aangegeven dat uw vrijheid (enigszins) door overlast wordt beperkt. Om wat voor soort overlast gaat het in dit geval?

- ☐ 1 overlast van groepen jongeren
☐ 2 dronken mensen op straat
☐ 3 drugsoverlast
☐ 4 overlast door omwonenden
☐ 5 geluidsoverlast
☐ 6 andere vormen van geluidsoverlast
☐ 7 overlast door horecagelegenheden
☐ 8 anders, namelijk
☐ 9 weet niet, geen antwoord

Tolerantie en vrijheid krijgen van anderen

15	In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen?						
		helemaal mee eens	mee eens	niet mee eens, niet mee oneens	oneens	helemaal mee oneens	weet niet, geen mening
	Ik kan mezelf zijn in Amsterdam	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	Amsterdammers behandelen mij in het algemeen respectvol	☐	☐	☐	☐	☐	☐

16	Vindt u Amsterdam een tolerante stad voor:						
		zeer tolerant	tolerant	niet tolerant, niet intolerant	intolerant	zeer intolerant	weet niet, geen antwoord
	jongeren	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	vrouwen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	personen met een andere herkomst	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	homoseksuelen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	gelovigen	☐	☐	☐	☐	☐	☐

17 **Mijdt u in Amsterdam bepaalde situaties of plaatsen vanwege intolerantie, intimidatie of overlast?**

Meerdere antwoorden mogelijk

- ☐ 1 buurten
☐ 2 winkels
☐ 3 uitgaansgelegenheden
☐ 4 taxi's
☐ 5 openbaar vervoer
☐ 6 anders, namelijk
☐ 7 nee, ik mijdt niets in Amsterdam
☐ 8 weet niet

Overig

18	In dit onderzoek zijn diverse vormen van vrijheid aan bod gekomen. Kunt u voor iedere vorm met een rapportcijfer aangeven hoe vrij u zich op dit punt voelt in Amsterdam? Een 1 staat voor helemaal niet vrij en een 10 voor zeer vrij.	
		rapportcijfer
	vrijheid van meningsuiting	
	godsdienstvrijheid	
	veiligheid in de openbare ruimte	
	tolerantie	
	jezelf kunnen zijn	
	overheidsmaatregelen	
	overlast die u ervaart	

19	Als u het huidige Amsterdam vergelijkt met 5 jaar geleden, voelt u zich dan meer of minder vrij als het gaat om:						
		veel meer vrij	meer vrij	hetzelfde	minder vrij	veel minder vrij	weet niet, geen antwoord
	de vrijheid van meningsuiting	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	de godsdienstvrijheid	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	de veiligheid in de openbare ruimte	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	tolerantie	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	jezelf kunnen zijn	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	overheidsmaatregelen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	de overlast die u ervaart	☐	☐	☐	☐	☐	☐

20 Vindt u Amsterdam meer of minder vrij dan de andere steden in Nederland ?

- ☐ 1 veel meer vrij
☐ 2 meer vrij
☐ 3 even vrij, onvrij
☐ 4 meer onvrij
☐ 5 veel meer onvrij
☐ 6 weet niet, geen antwoord

21 Voelt u zich wel eens onvrij in Amsterdam?

- ☐ 1 ja
☐ 2 nee → ga naar blok 'Achtergrondvragen'
☐ 3 weet niet, geen antwoord → ga naar blok 'Achtergrondvragen'

22 Waar komt dat door?

Achtergrondvragen

23 Met welke godsdienst of levensbeschouwelijke stroming voelt u zich verwant?

- ☐ 1 Christendom
- ☐ 2 Islam
- ☐ 3 Jodendom
- ☐ 4 Hindoeïsme
- ☐ 5 Boeddhisme
- ☐ 6 anders, namelijk
- ☐ 7 ik voel mij niet verwant met een godsdienst of levensbeschouwelijke stroming
- ☐ 8 wil ik niet zeggen
- ☐ 9 weet niet

24 Gaat uw eigen voorkeur uit naar een relatie met een man of een vrouw?

- ☐ 1 man
- ☐ 2 vrouw
- ☐ 3 allebei
- ☐ 4 wil ik niet zeggen
- ☐ 5 weet niet

25 Als u zou stemmen, op welke partij zou u dan gaan stemmen?

- ☐ 1 VVD
- ☐ 2 PVDA
- ☐ 3 PVV
- ☐ 4 CDA
- ☐ 5 SP
- ☐ 6 D66
- ☐ 7 GroenLinks
- ☐ 8 Christen Unie
- ☐ 9 SGP
- ☐ 10 Partij van de dieren
- ☐ 11 anders, namelijk
- ☐ 12 niet van toepassing, ik stem zeker niet
- ☐ 13 weet niet, geen antwoord

26 Wat is uw leeftijd?

27 En kunt u zeggen hoe dit huishouden is samengesteld? Dit is inclusief kinderen van 18 jaar en ouder die thuis wonen.

- ☐ 1 een persoon, alleenstaande
- ☐ 2 (echt) paar zonder kinderen (thuis)
- ☐ 3 (echt) paar met kind(eren) thuis
- ☐ 4 één ouder met kind(eren) thuis
- ☐ 5 twee volwassenen, zonder kinderen (thuis)
- ☐ 6 twee volwassenen, met kinderen thuis
- ☐ 7 drie of meer volwassenen, met kind(eren) thuis
- ☐ 8 drie of meer volwassenen, zonder kinderen (thuis)

28 Sinds wanneer woont u in Amsterdam?

--	--	--	--	--

29 Wat is uw hoogst voltooide opleiding?

- ☐ 1 geen opleiding gevolgd of enkele jaren lagere school/basisschool gevolgd
- ☐ 2 lagere school/basisschool/speciaal onderwijs
- ☐ 3 VSO, voortgezet speciaal onderwijs
- ☐ 4 VBO/LBO (huishoud-, ambacht-, technische school, interne bedrijfsopleiding), MBO-kort, leerlingwezen, ULO, BBL/BOL 1-2
- ☐ 5 MAVO, MULO, VMBO
- ☐ 6 MBO (-lang), interne opleiding op MBO-niveau, BBL/BOL 3-4
- ☐ 7 HAVO, VWO, HBS, MMS
- ☐ 8 HBO, interne opleiding op HBO-niveau
- ☐ 9 WO, universiteit, kandidaatsexamen
- ☐ 10 opleiding in het buitenland
- ☐ 11 anders, namelijk

30 Wat is uw voornaamste bezigheid?

- ☐ 1 werkzaam in loondienst, gesalarieerd
- ☐ 2 zelfstandig werkzaam, freelance
- ☐ 3 meewerkend in familiebedrijf
- ☐ 4 werkloos, werkzoekend, wachtgeld
- ☐ 5 onderwijs volgend, studierend
- ☐ 6 huisvrouw/huisman
- ☐ 7 arbeidsongeschikt, invalide, langdurig ziek
- ☐ 8 AOW, gepensioneerd, rentenierend, VUT
- ☐ 9 vrijwilligerswerk
- ☐ 10 anders, namelijk

31 Wat is uw postcode?

--	--	--	--	--	--	--

32 Wat is het netto inkomen per maand waarover het huishouden beschikt? Dit is exclusief inkomen van kinderen jonger dan 18 jaar, vakantiegeld, kinderbijslag en neveninkomsten.

- ☐ 1 netto 1000 euro per maand of minder
- ☐ 2 netto tussen de 1001 en 1350 euro per maand
- ☐ 3 netto tussen de 1351 en 1750 euro per maand
- ☐ 4 netto tussen de 1751 en 3050 euro per maand
- ☐ 5 netto tussen de 3051 en 4000 euro per maand
- ☐ 6 netto tussen de 4001 en 5000 euro per maand
- ☐ 7 netto tussen de 5001 en 6000 euro per maand
- ☐ 8 netto meer dan 6000 euro per maand
- ☐ 9 geen antwoord, wil niet zeggen

33	Wat is	uw geboorteland	geboorteland moeder	geboorteland vader
	Nederland	☐ 1	☐ 1	☐ 1
	Suriname	☐ 2	☐ 2	☐ 2
	Antillen, Aruba	☐ 3	☐ 3	☐ 3
	Turkije	☐ 4	☐ 4	☐ 4
	Marokko	☐ 5	☐ 5	☐ 5
	Europa (incl. voormalige Sovjetrepublieken)	☐ 6	☐ 6	☐ 6
	VS, Canada, Australië, Nieuw Zeeland, overig Oceanië, Japan, Indonesië, Nederlands Indië	☐ 7	☐ 7	☐ 7
	overig Azië, overig Midden- en Zuid-Amerika, overig Afrika	☐ 8	☐ 8	☐ 8
	onbekend (geen antwoord)	☐ 9	☐ 9	☐ 9

34 ENQ.: Noteer geslacht respondent:

- ☐ 1 man
- ☐ 2 vrouw

Dit waren alle vragen. Hartelijk dank voor uw medewerking.